

A magyar fordítás kiválóan viszszaadja a szerző nyelvi játékoságát, finom humorát. A francia kiadásnál szegényebb tipográfiáért is kárpótlást nyújt a fordító utószava, melyből kiderül: Roubaud gondolatmenetének itt nincs vége, borongós poétikaelméleti eszmefuttatásai a *Poésie, etcetera: ménage* című könyvében folytatódnak.

VELKEY GYÖRGY

(Fordította Seláf Levente, Typotex Kiadó, Budapest, 2007, 228 oldal, 2200 Ft)

RICHARD RORTY:

Filozófia és társadalmi remény

Míg a *Filozófia és társadalmi remény* magyar kiadásának borítóján a New York-i szabadságoszor látható, addig az eredetien Wim Wenders felvétele az észak-amerikai prériről. A meghódításra váró „szűzföldek” látványa mintha egyfajta belső kapcsolatra utalna a pragmatizmus, e tősgyökeres amerikai filozófiai irányzat, valamint az egykori pionírok szellemisége között. Richard Rortytól, a kortárs pragmatizmus vezető alakjától valóban nem volt idegen az úttörő-attitűd; a 2007 júniusában elhunyt gondolkodó szerint a filozófia feladata nem az, hogy időtlennek vélt kérdések korlátai kö-

zé zárkózzon, hanem hogy nyitott legyen az emberi jövő felé.

Rorty, aki jó eséllyel pályázhatott volna a legellentmondásosabb kortárs filozófus címére, az analitikus (nyelv)filozófia iskoláját járta ki, hogy aztán későbbi fő művében, a *Philosophy and the Mirror of Nature*-ben szisztematikusan megkérdőjelezze annak központi előfeltevéseit. Ez a kritikái (vagy Wittgensteinnel szólva: „terapeutikus”) tevékenység további műveiben általánosabb filozófiakritikává szélesedett. Rorty szerint a filozófia problémái mindig adott társadalmi-történeti kontextusban születnek, ezért ha túlságosan akuttá válnak, nem a megoldásukra, hanem a feloldásukra kell törekednünk e kontextus kritikai felülvizsgálata révén. Így kell közelítenünk ahhoz az ismeretelméleti problematikához is, amely az újkortól, Descartes, Locke és kortársaik munkásságától kezdve vált uralkodóvá a filozófiai gondolkodásban.

Az ismeretelmélet-központú hagyomány az emberi tudást a világ tükrözéseként, reprezentációjaként fogja fel. Emiatt azonban választ kell adnia arra a kérdésre, vajon adekvát módon képezzük-e le a világot, nem vagyunk-e akár teljes tévedésben azal kapcsolatban, s így állandó csatározásra kényszerül a szkepticizmus-sal. Rorty szerint a kiutat az jelenti, ha lecseréljük azt a fogalomkészletet, amely lehetővé teszi a szkeptikus kérdés felmerülését: ha a tudásra

nem tükrözésként, hanem a közönségben folytatott *párbeszéd* eredményeként tekintünk. Ehhez a párbeszédhez járulhat hozzá a filozófia is, feladata azonban nem annak megalapozása, hanem a közvetítés, illetve (a jelentősebb gondolkodók esetében) a dialógus új irányba terelése.

Rorty ezt a filozófia-felfogást véli felfedezni a John Dewey nevével fémjelvezhető pragmatizmusban, amely a 20. század első évtizedeiben vezető szerepet játszott, majd a logikai pozitivizmus hatására háttérbe szorult az amerikai egyetemeken. A *Filozófia és társadalmi remény* első fejezetei (melyek *Megismerés helyett remény* címen magyarul már korábban is napvilágot láttak) Rorty pragmatizmus-értelmezésébe nyújtanak rövid, közérthető, ám kétségkívül vitára ingerlő bevezetést. A további fejezetek pedig olyan területekre terjesztik ki ezt a felfogást, mint a jogtudomány, a politikaelmélet, az oktatás, a tudománytörténet vagy az irodalmi interpretáció.

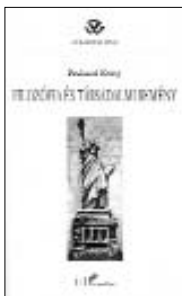
Rorty nem csupán ezen amerikai filozófiai hagyomány „újráfelfedezője”, hanem a pragmatizmus-hoz közel álló intellektuális körök antitotalitárius baloldaliságának örököse is egyben. Bár élesen szembenáll a neokonzervatívok eszméivel, kötetében a kortárs amerikai baloldalt is kemény kritikával illeti.

Rorty úgy véli, a „kulturális baloldal” képtelen választ adni a társadalmi igazságosság kérdéseire, mert a gyakorlati problémák helyett teoretikus konstrukciókkal hadakozik. Legfőbb vétké azonban a patriotiz-

mus hiánya, a nemzeti büszkeségről való lemondás. „A múltban – írja Rorty – az amerikai baloldal arra kérte országunkat, hogy legyen hí eszméihez, haladjon egyre tovább az emberi szabadság bővítésének ama ösvényén, amit alapító atyáink vázoltak

fel.” Ez az a társadalmi remény, amit Rorty szerint a demokratikusan gondolkodó értelmiségieknek nem szabad feladniuk – még akkor sem, ha beváltása egyre kilátástalanabb az utópikus álmok szertefoszlása utáni, rohamosan globalizálódó világban.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította Krémer Sándor és Nyírő Miklós, L'Harmattan Kiadó – Magyar Filozófiai Társaság, Budapest, 2007, 334 oldal, 2800 Ft)

BÁRDI LÁSZLÓ:

Kelet népe vagyunk

„Az én népem nem buzdít ugyan tapsokkal, mint Sven Hedint a svédek. A többi nagy nemzetek gazdag